यष्टव्यम्, याजयितव्यम्, यियक्षितव्यम्, यायजितव्यम्;
यजनीयम्, याजनीयम्, यियक्षणीयम्, यायजनीयम्;
[1]याज्यम्, [2]देवयज्या, [3]याज्या, याज्यम्, यियक्ष्यम्, यायज्यम्;
ईषद्यजः-दुर्यजः-सुयजः; — —
[4]इज्यमानः, याज्यमानः, यियक्ष्यमाणः, यायज्यमानः;
[5]यागः-अनुयागः-प्रयागः, [6]प्रयाजः-अनुयाजः, [7]उपांशुयाजः-पत्नीसंयाजः-ऋतुयाजः-उपयाजः, [8]यज्ञः, याजः, यियक्षः, यायजः;
यष्टुम्, [9]यष्टुं, याजको [वा याति], याजयितुम्, यियक्षितुम्, यायजितुम्;

---

1. ण्यति, 'यजयाचरुच—' (7-3-66) इति कुत्वनिषेधः।
2. देवशब्द उपपदे छन्दसि विषये कर्मणि यत्प्रत्यये रूपमेवम्। निपातनात् स्त्रीलिङ्गत्वम्।
3. यजन्त्यनेनेति याज्या = ऋक्। बाहुलकात् करणे ण्यत्।
4. कर्मणि, यगन्ताच्छानचि सम्प्रसारणे पूर्वरूपे च रूपम्।
5. 'हलश्च' (3-3-121) इति संज्ञायां घञि, 'चजोः कु घिण्ण्यतोः' (7-3-52) इति कुत्वे च रूपमेवम्। **अनुयागः**=भोजनम्, उपसर्गवशाद्धातोरर्थान्तरे वृत्तिः। **प्रयागः**=क्षेत्रविशेषः। अत्र सङ्गतिकरणं धातोरर्थः। नदीत्रयसङ्गतिकरणं ह्यत्र देशे वदन्ति।
6. घञि, '**प्रयाजानुयाजौ** यज्ञाङ्गे' (7-3-62) इति निपातनात् यज्ञाङ्गविषये कुत्वं न। पञ्च **प्रयाजाः**। त्रयोऽ**नुयाजाः**। 'उपसर्गस्य घञि—' (6-3-122) इति दीर्घे **अनूयाज** इत्यपि भवति।
7. "**प्रयाजानुयाज**ग्रहणं प्रदर्शनार्थम्— अन्यत्राप्येवंप्रकारे कुत्वं न भवति। 'एकादश **उपयाजाः**', '**उपांशुयाज**मन्तरा यजति', 'अष्टौ **पत्नीसंयाजा** भवन्ति' '**ऋतुयाजै**श्चरन्ति'—इत्येवमादि सिद्धं भवति।' इति **काशिका**-(7-3-62) वाक्यमिहावधेयम्। तेनैतेषां साधुत्वं बोध्यम्। 'जाघन्या **पत्नीः संयाजयन्ति**' (शतपथब्राह्मणे-3-7-6-1) इति श्रौतनिर्वचनपर्यालोचनायां तु पत्नीः संयाजयन्तीति **पत्नीसंयाजः** इति ण्यन्तात् 'कर्मण्यण्' (3-2-1) इत्यणेवात्रेति न कुत्वप्रसक्तिः। अतोऽत्रेतरेषां विषये कुत्वाभावस्योपपत्तिकल्पनेऽपि **पत्नीसंयाज**शब्दविषये नोपपत्तिकल्पनपरिश्रमः कार्यः इति ज्ञेयम्।
8. भावे, '**यजयाच**—' (3-3-90) इत्यादिना नङ्प्रत्यये, जकारस्य श्चुत्वे च रूपमेवम्।
9. 'तुमुन्ण्वुलौ क्रियायां क्रियार्थायाम्' (3-3-10) इति क्रियार्थक्रियायां तुमुन्, ण्वुल् च भवतः। **यष्टुं याति**—यागाय यातीत्यर्थः।